

7. febrúar 2002

Um efnahagsgreiningu Seðlabankans

Fjármálaráðuneytið er í meginatriðum sammála þeirri efnahagsgreiningu sem fram kemur í nýrri skýrslu Seðlabankans. Þetta á sérstaklega við um mat bankans á verðlags- og gengishorfum á næstunni og ört minnkandi vöru- og viðskiptahalla.

Líkur á styrkingu gengisins. Bankinn telur líkur á að gengi krónunnar geti haldið áfram að styrkjast frá því sem nú er bæði vegna minni viðskiptahalla og aukins gjaldeyrisinnstreymis á árinu. Engin töluleg gildi eru nefnd en gengisvísitalan var rétt tæplega 140 þegar skýrslan var skrifuð. Af þessu má ráða að bankinn telji líklegt að gengisvísitalan muni fara niður undir 135 eða jafnvel enn neðar. Fjármálaráðuneytið er sammála þessu mati. Hér skiptir þróun viðskiptahalls miklu máli.

Horfur á minni viðskiptahalla. Seðlabankinn er sammála því mati ráðuneytisins sem fram kom á þessum vettvangi í janúarbyrjun að verulegar líkur séu á að viðskiptahallinn 2001 og 2002 verði umtalsvert minni en fyrri spár hafa gefið til kynna. Bankinn telur að viðskiptahallinn hafi orðið um 43 milljarðar í fyrra, í stað 50 milljarða samkvæmt spám, og að hann muni minnka um 10 milljarða króna í ár. Bráðabirgðatölur um innheimtu virðisaukaskatts í desember og janúar benda til þess að innflutningur hafi haldið áfram að dragast saman eins og fram kemur á meðfylgjandi línu. Þessar tölur styrkja þá skoðun að viðskiptahalli fari nú hratt minnkandi.

Aukið innstreymi erlendis fjármagns. Einnig skiptir miklu máli hvernig til tekst með fjármögnun viðskiptahalls. Seðlabankinn telur góðar horfur á því að innstreymi gjaldeyris verði vel umfram útstreymi, m.a. vegna áforma ýmissa stórra aðila á markaðnum um erlendar lántökur umfram afborganir. Þetta mun að mati bankans stuðla að styrkingu gengisins frá því sem nú er óháð því hvort kemur til erlendra lántöku ríkisins eða sölu ríkiseigna til útlanda. Ráðuneytið er sammála þessu mati en bendir þó á að líklegt sé að sala ríkiseigna til erlendra aðila muni styrkja gengið enn frekar. Auk þess koma önnur mikilvæg sjónarmið við sögu, bæði samkeppnisleg og rekstrarleg, sem mæla með því að sölu ríkiseigna verði fylgt fast eftir.

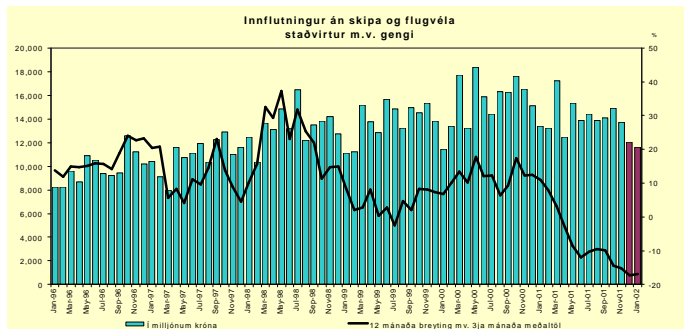
Betri verðlagshorfur. Verðbólguhorfur fyrir árið 2002 hafa batnað upp á síðkastið að mati bankans, einkum vegna herra gengis. Nú er spáð 3% hækkun innan ársins samanborið við 4% í fyrri spá. Hins vegar hafa horfur fyrir 2003 heldur versnað þar sem spáð er meiri verðhækkunum erlendis og auknu launaskriði innanlands. Þannig er nú gert ráð fyrir 3% verðbólgu út árið 2003 í stað 2½% áður. Hér er hins vegar mikilvægt að hafa í huga að í þessari spá bankans er miðað við óbreytt gengi frá því sem nú er þrátt fyrir að bankinn geri, sem fyrr segir, ráð fyrir að gengið styrkist. Enda telur bankinn líkur á að verðlagsþróunin geti orðið hagstæðari. Ráðuneytið er sammála þessari skoðun.

Meiri hagvöxtur í fyrra? Í skýrslu Seðlabankans er nokkuð fjallað um þróun veltu að undanförmu. Þar er bent á að á sama tíma og velta hafi aukist verulega í útflutnings- og samkeppnisgreinum, ekki síst vegna áhrifa gengislækkunar, hafi gætt stöðunar og jafnvel samdráttar í flestum innanlandsgreinum, svo sem verslun, þjónusta o.fl. Samanlagt telur bankinn þó að veltutölur bendi til þess að hagvöxtur á síðasta ári hafi orðið meiri en þau 2,2% sem gert var ráð fyrir í spá Þjóðhagsstofnunar.

Túlkun veltutalna vandasöm. Að mati ráðuneytisins er rétt að fara varlega í alla túlkun á veltutölum, sérstaklega þegar um er að ræða tímabil mikilla verð- og gengisbreytinga eins og hér hefur verið að undanförmu. Einnig þarf að hafa í huga að veltutölur gefa misgóðar vísbendingar um verðmætasköpun í þjóðfélaginu. Þannig nam heildarvelta í útflutningsgreinum fyrstu tíu mánuðina í fyrra 24%, en tæplega 4% ef gengisáhrif eru undanskilin. Velta í helstu greinum einkaneyslu dróst hins vegar saman um tæplega 5% að raungildi á sama tíma. Þessar tölur benda til að samdráttur í þjóðarútgjöldum á

síðasta ári hafi orðið jafnvel enn meiri en fyrri spár gerðu ráð fyrir, einkum hvað varðar neysluútgjöld heimilanna. Fyrirnefndar bráðabirgðatölur um innheimtu virðisaukaskatts styðja þessa niðurstöðu.

Minni samdráttur í ár. Ráðuneytið er hins vegar sammála því mati bankans að samdráttur á þessu ári verði minni en fyrri spár gerðu ráð fyrir. Þetta má m. a. rekja til nýlegra ákvarðana stjórnvalda um aukinn aflakvóta ýmissa fisktegunda auk þess verðlagshorfu hafa heldur batnað og afkoma fyrirtækja styrkst.

Eru ríkisstofnanir of litlar og vanmáttugar?

Samkvæmt greiningu fjármálaráðuneytisins eru rúmlega fimmtungur ríkisstofnana með færri en 10 ársverk (þar af sú minnsta með 1,2 ársverk) og tæplega helmingur með færri en 20 ársverk. Þessi fjöldi smárra stofnana setur mark sitt á rekstur ríkisins þar sem formfesta í skipulagi þeirra er minni og starfslýsingar fátíðari en hjá þeim stærri. Einnig má ætla að í minni stofnunum hafi krafa um fag- og sérþekkingu við val á forstöðumönnum risið herra en krafa um stjórnunar- og rekstrarkunnáttu. Því eiga fámennar stofnanir erfitt með að tileinka sér stefnumótun, áætlanagerð, þær breytingar sem orðið hafa í starfsmannamálum ríkisins á síðustu árum, sem og aðrar skuldbindingar sem m.a. koma fram í samningum um árangursstjórn og öðrum starfskyldum sjálfstæðra stofnana.

Með tilkomu breyttra starfshátta hjá ríkinu, nýjum stjórnunaraðferðum, áherslu á ábyrgð forstöðumanna og aukinni skilvirkni í rekstri hefur krafan um breytta stofnanauppbyggingu orðið háværari. Margar stofnanir voru settar á fót við ólíkar aðstæður þeim sem við búum við í dag. Verkefni hafa breyst og einnig má nefna að samgöngur og samskipti hverskonar hafa tekið gífurlegum breytingum. Við breytingar á stofnanauppbyggingu er rétt að líta til þeirra verkefna sem eru á hendi ríkisins og hafa uppbyggingu stofnana í samræmi við þau. Þannig er t.a.m. nauðsynlegt að skoða löggjöf með tilliti til þess hvort hægt sé að auka sveigjanleika stofnana til þess að taka við og sameinast um verkefni.

Til ríkisstofnana teljast stofnanir þar sem skipaður hefur verið sérstakur forstöðumaður. Samkvæmt greiningunni eru 229 ríkisstofnanir og ráðuneyti í A-hluta ríkisjós. Í þessari tölu eru ekki sendiráð sem talin eru hluti af aðalskrifstofu utanríkisráðuneytisins. Litlar breytingar hafa átt sér stað á fjölda stofnana á síðustu árum. Þannig voru ríkisstofnanir og ráðuneyti 236 talsins árið 1999 og hefur því fækkað um 7 á síðastliðnum 3 árum, aðallega vegna sameininga heilbrigðisstofnana. Nokkrar stofnanir hafa verið lagðar niður en á sama tíma hafa verið settar á laggirnar nýjar stofnanir.

Verðugt verkefni er framundan við að skoða uppbyggingu stofnana og ráðuneyta í samhengi við breytingar í ríkisrekstri og almennar breytingar í þjóðfélaginu.

Tekjur ríkisjós janúar-nóvember		
12 mánaða breytingar, %	1999-2000	2000-2001
Skatttekjur alls	10,8	6,0
Tekjuskattar	18,9	14,6
Tryggingagjöld	9,1	12,0
Eignarskattar	17,5	12,8
Veltuskattar	6,7	0,0
Tekjur alls	6,7	6,4

Gjöld ríkisjós janúar-nóvember		
12 mánaða breytingar, %	1999-2000	2000-2001
Almenn mál	13,3	4,4
Félagsmál	9,9	14,7
Atvinnumál	4,4	17,0
Vaxtagjöld	37,8	9,7
Önnur útgjöld	8,9	45,3
Gjöld alls	11,7	14,1

Greiddsluafkoma ríkisjós janúar-nóvember		
M.kr.	2000	2001
Tekjur umfram gjöld	8972	-3974
Hr. lánsfjárfjöldun	9172	-22710
Afborganir lána	-34443	-22310
Br. lánsfjárfjöldun	-30769	-56895
Lántökur	27793	65227
Greiddsluafkoma	-2978	8332

Ýmsar helstu hagtölur		
12 mánaða br., %		
Verðbólga-jan-2001/02	3,5	9,4
Kjarnaverðb.-jan 2001/02	2,6	10,9
Launavísitala-des 2000/01	7,6	9,6
Heildarvelta jan-okt 00/01	8,8	13,1
Smás.velta jan-okt 00/01	4,2	6,5
Atvinnuleysi - des 2000/01	1,3	1,9